

עבודותיי הקודמות עסקו במקרה שעלה לאחרונה לכותרות: שני בני זוג הומוסקסואליים, יונתן מרטון ודניאל מריומה, הרשומים בביטוח הלאומי כ"ידיועים בציבור", הביאו לפני מס' חודשים את בנם הבכור, תומר, לאוויר העולם והפכו למשפחה. אך מכיוון שיונתן הוא טרנסג'נדר, החי יחד עם דניאל בזוגיות חד-מינית, לא היו מוכנים הגורמים המוסמכים במשרד הפנים לרשום את יונתן ודניאל כהוריו של תומר והעבירו אותם מסכת תלאות. בשל כך פנה הזוג להליכים משפטיים כנגד המדינה וכך התפרסם סיפורם בכלי התקשורת השונים ועלה לכותרות. סיפורם של יונתן ודניאל נגע לליבי, בין היתר גם עקב היכרות אישית עם דניאל, שהיה בן-זוגו לשעבר של בני.

יש לשים לב לכך כי בעצם סירובו של משרד הפנים לרשום את יונתן ודניאל כהוריו החוקיים של תומר, הוא שלל מהם את הזכות להפוך למשפחה. לדידו של משרד הפנים, משפחה כפי שביקשו יונתן ודניאל לייצור עם הבאתו של תומר לעולם, היא "אינה בת קיום" (ירצקי, 2016). טענה זאת, ועצם המקרה בכללותו, מעלה אל הדיון הציבורי סוגיה משמעותית: סוגיית הקיום של הורות טרנסג'נדרית ומשפחות טרנסג'נדריות, כלומר משפחות שבהן אחד מההורים הינו טרנסג'נדר, או אף מצב אפשרי שבו שני ההורים הינם טרנסג'נדרים. נראה כי סוגיה זאת לא עלתה לא עלתה עוד לסדר יומם של מקבלי ההחלטות, ועל כן לטעמי יש לגבש עבודה מדינית חדשה. כל עוד לא תגובש מדיניות, עלולים זוגות טרנסג'נדרים לסבול מהתעמרות מצד גופי המדינה בעת הבאת ילד לעולם. לחלקם, סביר להניח, תהיה זאת התעמרות שרק תתווסף להשפלות אחרות שחוו עקב זהותם המינית. בכדי למנוע מצב בלתי תקין זה, חשוב בעיניי לגבש מדיניות שתתקן עוולות אלו ותציע פתרון הולם וכולל לסוגיה. בעבודתי זאת אחשוף את המצב הקיים כיום בישראל כלפי זוגות טרנסג'נדרים, והציע מתווה למדיניות חדשה וכוללת כלפי משפחות טרנסג'נדריות.

אבקש לחדד כי מאמרי זה

יתרכז, מעל לכל, בסוגיית המדיניות כלפי משפחות המוקמות על ידי טרנסג'נדרים מוצהרים, שהזדהו ככאלו טרם הפיכתם להורים. לצורך העניין, יכוננו כאן משפחות מסוג זה: משפחות טרנסג'נדריות אורגניות. זאת בניגוד למקרים אחרים, בהם הורים הזדהו בפניי משפחתם כטרנסג'נדרים רק לאחר שהביאו את ילדיהם לעולם במסגרת קשר רגיל. לסוגיית המדיניות כלפי משפחות כאלו ישנה משמעויות והשלכות שונות, ובמהלך מאמר זה אגע בה רק בשולי הדברים.

הגדרת הטרנסג'נדריות

ראשית כל, בבואנו לדון בסוגיית המשפחה הטרנסג'נדרית, עלינו להבהיר תחילה את המושג "טרנסג'נדריות" ולסקור מידותיה של תופעה זאת בישראל. במטרה לבאר את המונח טרנסג'נדריות, יש צורך להתייחס קודם כך ל-4 מרכיבי הזהות המינית של אדם, כפי שהגדירו אותם במאמרם שיבלי ודה קקו (Shively & De Cecco, 1977): **המין הביולוגי**, קרי היות האדם זכר או נקבה ע"פ כרומוזומי המין, המערכת ההורמונאלית והמבנה הפיזיולוגי אותו קיבל בלידתו, **תפקידי המגדר**, קרי ההתנהגות המצופה מאדם עקב מינו הביולוגי, זכרי או נקבי, **זהות המגדר**, קרי התחושה האישית של האדם לגבי מינו, ו**הנטייה המינית**, קרי הסובייקט אליו מרגיש האדם משיכה אירוטית, רגשית ורומנטית. בחברה האנושית מתקיימת לאורך שנים רבות התפיסה כי ישנה הלימה בין המין הביולוגי של אדם ובין הזהות המגדרית שלו ומכאן גם הלימה בין המין הביולוגי והזהות המגדרית לבין תפקידי המגדר של אדם. התפיסה של מין ומגדר בחברה האנושית היא בינארית,

כלומר קיימות שתי אפשרויות בלבד הנחשבות נורמאליות מבחינה תרבותית: זכרים-גברים ונקבות-נשים. הספרות המקצועית מתייחסת אל אנשים החשים הלימה בין המין הביולוגי שלהם לזהות המגדרית שלהם כסיסג'נדרים (רייכרט, 2012). הטרנסג'נדרים נבדלים מהחברה הכללית, מהסיסג'נדרים, ביחסם אל תחושת ההלימה הזאת. שמעוני (2012) מגדיר במאמרו בהפשטה כי אדם טרנסג'נדר הינו "אדם שחש בצורה העקיבה והעמוקה ביותר, כי זהותו המגדרית היא זהות מסוימת, ללא כל תלות במבנהו הגופני". הטרנסג'נדר גיבור הפרשה שעומדת במרכז מאמר זה, יונתן מרטון, מרחיב במאמר אקדמי שפרסם את הגדרתו של שמעוני, ומבהיר ואת נבדלותה של הזהות הטרנסג'נדרית מן הזהות המינית המקובלת: "בעוד מרבית האנשים חווים הלימה בין המרכיבים השונים של הזהות המינית שלהם אנשים טרנסג'נדרים חשים כי זהותם המגדרית אינה תואמת את מינם הביולוגי, ולעיתים אף אינה עונה להגדרה הדיכוטומית של 'גבר' או 'אישה'" (מרטון, 2013). מרטון מרחיב ואומר כי המונח טרנסג'נדר מתייחס לכל אלו "אשר אינם תואמים לנורמות המגדריות הבינאריות המקובלות בחברה". יש להבחין בכך שהמונח טרנסג'נדר מאגד בתוכו קשת של מס' תתי-קבוצות, דומות במאפייניהן אך שונות אחת מהשנייה בהגדרתן העצמית. "המונח טרנסג'נדר אוצר בתוכו מקבץ של זהויות מגדריות שמפריכות את הציפייה החברתית להלימה בין המין הביולוגי למגדר" (ברשטלינג, 2012). בין הזהויות המגדריות הללו ניתן למצוא את הדראג-קווינס, הג'נדרקוויירים, הטרנסקסואלים ועוד. כולם ביחד מבטאים הזדהות עם הרעיון הטרנסג'נדר, אך כל אחת מביאה עמה ניואנסים ואג'נדות שונות במידה מה. שיעור הטרנסג'נדרים בחברה הכללית אינו ידוע במדויק. בארה"ב מצביע המחקר על 0.3% מהאוכלוסייה, כ-700,000 איש לערך, המזהים עצמם כטרנסג'נדרים (Gates, 2011). בישראל, כך על פי נייר עמדה שהגישו לכנסת ישראל הארגונים "מעברים" ו"פרויקט גילה להעצמה טרנסית" (2016) "חיים בין 8,000 ל-24,000 אנשים טרנסג'נדרים, מתוך 8,000,000 תושבים". יש לשים לב לחשיפה הגוברת אל הקהילה הטרנסג'נדרית בשנים האחרונות בישראל, וכן לשינויים שחלו בנוגע לתפיסת הנראות והאקטיביות בקרב הקהילה עצמה. מרטון (2013) מעיד על כך כי "בשנים האחרונות אנו עדים לשינוי ותחושת העצמה בקרב קהילת הטרנסג'נדרים בישראל. שינוי זה מתבטא במספר רב של פעילויות חברתיות ופוליטיות כאחד, כגון: ציון יום הזיכרון הבינלאומי לטרנסג'נדרים, השקת אתר האינטרנט GoTrans לקהילה הטרנסג'נדרית, ניסיונות להביא לשינוי בנוהל הועדה לשינוי מין בתל השומר ועוד".

משפחות טרנסג'נדריות – סקירה עולמית ומקומית

לאחר שסקרנו את הגדרת הטרנסג'נדריות והבנו את מורכבותה, עלינו לבחון כעת מה היא המשפחה הטרנסג'נדרית, מהי תפוצתה של סוג משפחה שכזה ומה הם צרכיה ומצוקותיה. סקירה השוואתית מקיפה של 55 מחקרים בנושא מרחבי העולם (Sozer, Herman & Hasenbush, 2014) העלתה כי רוב המחקרים מצביעים על כך שבין רבע לחצי מהטרנסג'נדרים בארה"ב הם הורים לילדים. שני מאמרים שנכללו בסקירה הכילו מידע על גיל "היציאה מהארון" וההזדהות כטרנסג'נדרים של אותם הורים. מחקרים של גרנט ואחרים (כפי שצוטט אצל Sozer et al., 2014) מצא כי שיעור ההורות בקרב טרנסג'נדרים שהזדהו ככאלו מגיל 55 ומעלה עומד על 82%, לעומת אלו שהזדהו כטרנסג'נדרים מגיל צעיר יותר, אצלם עומד שיעור ההורות על 38% בלבד. לדעת עורכי הסקירה, נתון זה יכול ללמדנו כי יותר טרנסג'נדרים נהפכו להורים ביולוגיים טרם הזדהותם כטרנסג'נדרים. הדבר מראה לנו כי שיעור המשפחות הטרנסג'נדריות האורגניות הינו קטן יחסית, וסוגיית